

apr

EGLUTĖ

1951

GEGUŽĖ

Nr. 5

1951 GEGUŽĖ NR. 5

Redaguoja
PRANAS NAUJOKAITIS
Leidžia
LIETUVIŲ KULTŪROS
INSTITUTAS

Prenumerata:

Metams: Amerikoje \$3.00, kitur — \$3.50. Atskiras numeris 30 centų.

Pinigus, užsakymus ir adresų pakeitimus siųsti:

EGLUTĖ, P. O. Box 22, Montello Station, Brockton 68, Mass.

Raštus siųsti ir turinio reikalu rašyti:

Pr. Naujokaitis, 59 So. 3rd St., Brooklyn 11, N. Y.

GĖLĖS MAMYTEI

Tau, brangioji Motinėle,
Aš nuskyniau lelijėlę:
Ją priseksiu prie krūtinės
Ženklui meilės nuolatinės!

Tavo rankos mane glostė,
Joms įteiksiu visą puokštę
Kaip ugnis raudonų rožių —
Stebuklingo, reto grožio.

Akeles neišmiegotas
Ir veidelį išvagotą
Bučinėliu padabinsiu,
Išbučiavus apkabinsiu.

Švelniai, švelniai pamyluosiu,
Rūpestėliuose paguosiu
Ir visus takus, Mamyte,
Išbarstysiu Tau gėlytėm!

ZIG. GAVELIS

EGLUTĖ — THE LITTLE FIR. Magazine for children. Published monthly, except during July and August, by the Lithuanian Cultural Institute. Office of Publication, P. O. Box 22, Brockton 68, Mass., Editor: P. Naujokaitis, Brooklyn, N. Y. May 1951, Vol. 2, No. 5. Subscription: \$3.00 yearly. Outside U. S. A. — \$3.50 yearly. Single copy 30c.

Entered as second-class matter at the post office at Brockton, Mass.

POSTMASTER: PLEASE SEND FORM 3578 P. O. BOX 22, BROCKTON 68, MASS.

N. P. Seserų Spaustuvė, Putnam, Conn.

Lietuvė Motina. Ir darbe, ir maldoje Ji lygiai myli gerąjį Dievulį,
kaip ir juodąją žemelę bei jos vaisius.

**Ten močiutė užlingavo
Raudomis mane;
Į krūtinę skausmą savo
Liejo nežinia...**

MAIRONIS

LAKŠTINGALOS GIESMĖ

PAULIUS JURKUS

Griždama iš šiltųjų kraštų į savo gimtąją šalį, lakštingala pakeičiui sustojo pailsėti prie poeto lango. Nutūpus į svetimos šalies vyšnios šaką, ji pragydo skambiu balsu, ir jos giesmė buvo linksma, nes ji nešė pavasario pasveikinimą. Kraipė ji galvutę, žiūrėdama į kambario gilumą ir laukdama, kol prasivers langai ir pasirodys poetas. Tačiau namai buvo tušti, ir lakštingalos giesmė liūdo, nes ji mylėjo poetą nuo senų laikų.

Toli ten šiaurėje, Lietuvoje, buvo poeto tėviškė. Sode skleidėsi vijoklių krūmas, o jame buvo lakštingalos lizdelis. Ten kadaise ji matė lange susimąsčiusį jauną veidą. Kai pradėdavo saulė svirti už klevų, jis atskleisdavo sąsiuvinius ir skaitydavo savo eiles, kuriose skambėjo ilgesys. Lakštingala suprato tą ilgesį, ir jos giesmė taip pat ėmė skambėti ilgesingai.

Dabar poetas buvo ištremtas iš savo namų. Jis gyveno toli pietuose ir negalėjo grįžti. Lakštingala lankė poetą, kad galėtų parnešti pasveikinimus jo namuose likusiai motinai.

Lakštingala vis giedojo ir laukė: gal atsidarys langas ir pasirodys jame pažįstamas poeto veidas. Bet saulė leidosi, ir vakaras atėjo, o jo vis dar nebuvo. Miesto laikrodžiai brido į nakties galias valandas ir ten pasiklydo, o lakštingala giedojo, laukdama poeto. Ji galvojo: jei bus jį pasiėmę svetimi laivai, vysis juos.

Lakštingala pavargo begiedodama, ir jos giesmė kaip liūdnas lietus tekėjo kvepiančiu sodu. Staiga ji išgirdo durų balsą ir nudžiugo: pareina jis. Sukaupus jėgas šūktelėjo, kad ją išgirstų. Ir tikrai — langas prasivėrė į sodą, ir tamsoje pasirodė poeto veidas.

— Tai tu, lakštingala, šauki mane iš gilios nakties?

— Aš, aš! Išsiilgau tavęs ir tavo eilių...

Poetas klausėsi valandėlę, paskui įžiebė šviesą ir atsivertė sąsiuvinius.

— Lakštingala, lakštingala, tu esi laiminga! Tu skrendi į namus, ir tau nėra jokių sienų, kurios sulaikytų, o aš — negaliu. Ir jis pradėjo skaityti.

Tai buvo pasaka, kaip ragana ateivė pavertė brolius juodvarniais ir juos išvijo iš namų. Jie klajoja pasaulyje ir negali sugrįžti. Per tankiausius miškus atėjo jų sesuo Rūtėlė, kad galėtų juos išvaduoti ir namo parvesti.

Lakštingala suprato, kad poetas yra lyg juodvarnis, užburtas ir iš namų išvytas, kad tamsi ola — jo namai. Ir dar daugiau! Kiekvie-

name poeto žodyje ji girdėjo namų balsą, laukų šiurenimą ir matė spindinčius ežerus, miškus ir pievas.

Poetas nutilo, užskleidė sąsiuvinius, ir jo akys, tokios liūdnos ir gilios, spindėjo nežemiška šviesa. Lakštingala tylėjo, nes niekur, nei šiaurėje, nei pietuose, ji nematė tokių liūdnu akių.

— Lakštingala, — tarė jai poetas, — tu žinai visa, ir paslėpti nebegaliu. Kai tu skrisdavai į namus ir prie mano lango sustodavai, aš kalbėjau ne tai, ką jaučiau, nes žinojau, kad tu visa papasakosi mano motinai. Nenorėjau, kad ji žinotų, kaip šis didelis pasaulis mums per mažas, kaip gražūs miestai nesvetingi. Tegu mano motina užtiesia stalą baltai ir laukia, nes niekur neradau tokios kvepiančios drobės, kaip namuose. Aplankiau visus muziejus ir perskleidžiau visas knygas ir nieko neradau, kas paguostų mane. Yra tik vienas namų ilgesys. Sakyk parskritus, kad sūnus grįš namo, ir jo rankose žais pavasaris, dainuodamas visiems linksmas dainas.

Poetas nuliūdo, parėmė galvą rankomis ir tylėjo.

Lakštingala žiūrėjo į jo išvargusias rankas, į sąsiuvinius, kur slepiasi visas poeto gyvenimas, ir pragydo. Kaip sidabrinis varpelis aidėjo jos balsas sode, kas kartą stiprėdamas ir skambėdamas ta pačia poeto gaida. Liūdesys užliejo sodą, namus ir mėnesienoje spindintį upelį.

Drauge jie praleido naktį: lakštingala giesmėje, o poetas mąstymuose. Kai patekėjo saulė, lakštingala išskrido į tolimus namus, į vijaklių krūmą. Ji žinojo, ten laukia poeto motina jos giesmių ir pasakojimų apie sūnų...

Kai po kelių dienų ji pasiekė namus, buvo pavakarys. Ji šūktelėjo prie lango, kad išgirstų senutę motina. Ji šaukė, plakė sparneliais,

pašoko ant palangės ir pro stiklą žvelgė, bet niekur nematė knygų, įmerktų gėlių... Namuose buvo tuščia ir tylu.

Tada ji nuskrido į klevą, kur gyveno varnėnai, ir paklausė, kur senutė poeto motina.

Išlindo varnėnas pro inkilo dureles, perbraukė snapeliu žvilgantį juodą savo švarkelį ir, žiūrėdamas į kiemą, pasakė:

— Jos nebėra. Prieš savaitę ji sėdėjo čia palangėje, skaitė sūnaus eiles. Paskui užvožė sąsiuvinius, išėjo į laukus, paglostė obelaite, lysves ir palaimino kalbėdama: “Jau metas man sakyti sudie ir iš čia išeiti. Vargšas mano sūnus, jo siela jautri ir dainuojanti...” Ji įėjo į trobelę ir dingo. Paskui išnešė tik karstą į kapus... — varnėnas valandėlę nutilo ir nubraukęs ašarą, kalbėjo: — Mes buvome ten, švilpėme ir raudojome, nes nebuvo, kas ją palydėtų...

Lakštingala paprašė, kad jai parodytų jos kapą.

Varnėnai ją palydėjo. Nutūpė lakštingala į alyvmedžio krūmelį, ir jos giesmė pasruvo nesulaikoma rauda. Nutilo medžiai, seni pasvirę kryžiai, krūmai ir gėlės — ir klausėsi, klausėsi. Lakštingala pasakojo, kad girdėtų ši žemė, ši motinos žemė apie tolimas nesvetingas šalis ir sūnų klajoklį.

Visai sutemo. Žvaigždelės įsismeigė į beržų kasas ir mirgėjo, klausydamosi lakštingalos raudos. Tada sudejavo žemė, ir pasigirdo motinos balsas:

— Sakyk, lakštute, ar tu jį matei?

— Mačiau! Tupėjau jo palangėje ir girdėjau jo eiles.

— Jo eiles! Ir ką jis ten rašo?

— Apie juodvarnius klajūnus ir seselę Rūtėlę.

— Tai mano pasaka sekta. Ar Rūtėlė dar jo nesurado?

— Neee... Bet jis sakė, kad grįš su pavasariu ir tave pasveikins.

— Mano širdis tai jautė. Buvo sunku ir tuščia be jo. Kentėjau viena ir niekam to nesakiau. Tegu būna jam lengva ir gera šitam pasaulyje.

Lakštingala pasakojo, kaip jos sūnus nuolat dainavo apie savo motiną ir prašė niekada jai nesakyti, kaip nyku ir tuščia jam pasaulyje.

— Geras mano vaikas, — atsiduso motina. — O kad greičiau jo žingsniai sustotų prie mano kapo, man tada būtų ramu. Bet tu, lakštute, nesakyk, kad aš miriau, nesakyk...

Lakštingala čiulbėjo per naktį prie motulės kapo. Ji nebegrižo į vijoklių krūmą, nes ten lange nebebuvo nei poeto, nei jo motinos. Kai kilo saulė, kilo ir lakštingala ir skubėjo į pietus. Ji skrido dieną ir naktį nesustodama, kol pasiekė poeto buveinę. Ten puolė ant lango ir pragydo tokiu gaudžiu balsu, kad budo sodai ir namai. Pakilo ir

poetas, pažinęs lakštingalos balsą. Kai jis pravėrė langą, lakštingala skambėjo nežemiška rauda ir staiga nutilo, suglaudė sparnelius, nes jos širdis plyšo iš skausmo.

Poetas pakėlė paukštę ir suprato, kokią žinią atnešė ji, ir jo siela pravirko — — —

NAŠLAITĖLĖ

DANUTĖ LIPCIUTĖ

Rieda, rieda ašarėlės
Ir širdelė skauda,
Nešukuota man galvelė,
Niekas nepriglaudžia.

Iškeliavo motinėle
Juodojon žemelėn,
Akeles aš pražiūrėjau
Tolimą kelely...

Jeigu būčiau paukštužėlis,
Lėkčiau jos ieškoti,
Pasakyčiau — našlaitėlės
Niekas nepagudžia...

MYLIU AŠ MAMYTĘ

DANUTĖ LIPČIŪTĖ

Myliu aš zuikutį,
Myliu aš katytę,
Bet visų labiausiai
Myliu aš Mamytę.

Ji mane šukuoja,
Apvelka rūbeliais,
Gerą pamyluoja,
Sodina ant kelių.

Visada nuprausia,
Moko poterėlių,
Ar sapnuosiu, klausia,
Dangaus angelėlių.

Man drugeliai moja,
Vilioja žiedeliai,
O ji vis prie darbo,
Nemiega naktelių...

Kaip galiu, Mamyte,
Tavęs nemylėti,
Tavo rūpestėlius
Kartu neliūdėti?..

• Piemenėlis Lietuvos laukuos

JONUKO SEKMINĖS

ALOYZAS BARONAS

Buvo diena prieš Sekmines. Viskas žaliavo ir žydėjo. Jonukas sėdėjo ant slenksčio ir žiūrėjo, kaip merginos kaišė klėtis ir gyvenamo namo duris berželiais. Prieangis kvepėjo skaniais pyragais. Visur buvo linksma. Net ir paukšteliai, atrodo, daug gražiau giedojo negu visada.

Laukuose dainavo piemenys. Jonukui atrodė, kad ir jie gražiau dainuoja negu kitomis dienomis. Matyt, jiems irgi buvo linksma: jie rengėsi vainikuoti karves, o už tai šeimininkės apdovanodavo. Jonukas jau norėjo bėgti pas piemenis, bet iš trobos pasigirdo piktas mamytės balsas:

— Va, tas katinas. Vėl pusę sūrio nugriaužė. Sakiau seniai, kad atiduoti kam nors reikia. Prigirdyti ar ką nors? Bet visi sako: didelis gražus, palaikykim. Nespėji nuo to gražuolio maistą slėpti.

Jonukas pagalvojo: “Pagausiu katiną, nunešiu pas piemenis, įmesime į duobę, ir prigers. Nebereiks jam sūrio graužti ir mamytę pykdyti”.

Jonukas apėjo visus pašalius, bet katino niekur nematė. Paskui atrado jį klėties pašalėj besnaudžiantį.

— Kačiukas, kačiukas, — šaukė Jonukas katiną, bet tas kačiukas nėjo artyn. Jis snaudė sau, pusę sūrio sugraužęs, ir baigta.

Jonukas priėjo arti juodo, žaliom akim katino ir paėmė jį į glėbį. Katinas tingėjo ir nesijudino. Lauko keliuku Jonukas nunešė jį į ganyklą ir pasakė piemenims:

— Atnešiau katiną. Mama sakė, kad jis negeras. Reikia prigirdyti. Daug kas blogus katinus prigirdo.

— Gera, — tarė kiti vaikai, — įmesim į duobę. — Ir visi, palikę karves, nuėjo duobės link.

— Reikia akmenį po kaklu pririšti, — pasakė vienas vaikas su purvinom rankom ir kakta.

— Prigers ir be akmenio, — pastebėjo kitas, su strazdanota nosim ir labai šviesiais plaukais.

Katinas gi labai ramiai jautėsi Jonuko rankose, visai negalvodamas, kad netrukus bus įmestas į vandenį.

Duobėje augo švendrės ir ajarai. Vandens paviršius buvo aptrauktas žaliom žolėm, bet kur tų žolių nebuvo, vanduo buvo ramus ir tyras. Jonukas pakėlė aukščiau savo galvos katiną ir numetė jį į švendres. Plumptelėjo vanduo, sulingavo ajarai su švendrėm, ir katinas dingo.

— Prigėrė, — pasakė tas su strazdanotu veideliu ir tas, kurio kakta ir rankos buvo juodos.

— Žinoma, prigėrė, — patvirtino Jonukas, ir visi nubėgo į krūmus laužti šakų, kuriomis rengėsi vainikuoti karves. Prilaužus šakų ir prisižaidus, Jonukui nusibodo lauke. Jis norėjo grįžti namo ir pasakyti mamytei, ką padarė su katinu. Jis paliko piemenis ir vėl lauko keliuku pasileido protekiniais namo. Bet arti namų Jonukui pasidarė kažko liūdna. Štai, visur taip žalia ir gražu. Paukščiai gieda, piemenys dainuoja, merginos niūniuoja kaišydamos duris berželiais ir šluodamos kiemą, bernas pjauna dobilus ir švilpia. Visur linksma. Tik katino nebėra. To juodo, blizgančiu kailiu ir akim. Jonukas pareina namo ir atsisėda ant slenksčio. Paskui jis įeina į vidų. Mamytė jam užtepa sviestu didelę riekę ragaišio, ir jis vėl išeina į kiemą.

— Nebėra katino, — galvoja Jonukas, — nebėra.

Seniau, būdavo, valgo ir katinui numeta trupinį. O dabar nebėra kas prie kojų prisispaudęs murkia.

Jonukas kramsnojo ragaišį iš lėto. Ne, nieks neskanu. Nebėra

katino. Juodo su baltom kojom. Jonukas atsikelia eiti į sodą, bet žiūri — prie seklyčios palangės katinas murkso.

— Katinas išplaukė, katinas, — sušuko garsiai Jonukas.

— Kur išplaukė? — paklausė mamytė, išėjusi į prieangį ir atsistojusi ant slenksčio.

— Mes buvom įmetę į balą, norėjom prigirdyti. Juk, mamyte, sakei, kad sūrius graužia.

— Ot, vaikai. Nepaspėjau pasakyti ir daro. Tuščia jo, to sūrio. Kitą kartą geriau padėsiu. Gaila katino. Seniai pas mus gyvena. Laimė, jog nesuprato tie vaikiščiai, kad katinas geriau moka plaukti negu jie. Tai būtų padarę...

Jonukas priėjo ir paglostė katino dar šlapią nugarą. Katinas kėlė kuprą ir, matyt, nepyko. Jis buvo įpratęs, kad vaikai jį skriaustų. Katinas murkė, šildėsi prieš saulę ir tingėjo.

Jonukas numetė truputį ragaišio katinui po nosim, nubėgo į sodą ir žiūrėjo, kaip varnėnas dažnai grįžta su vabalu inkilan, kur, kiekvieną kartą jam grįžus, aštriais balsais cypė paukštyčiai. Jonukui buvo labai linksma. Saulė švietė ir pro medžius prasiveržę spinduliai žaidė žalioj žolėj. Jonukui atrodė, kad ateinančios Sekminės yra kažkokia didelė šventė, niekada prieš tai nebuvusi. Ir gal todėl jam taip atrodė, kad pro varnėnų ir žvirblių čirskimą, pro medžių ir žolių šlamėjimą, Jonukas, rodos, girdėjo nuo seklyčios palangės ateinantį neprigėrusio katino tylų ir vienodą murkimą.

KILK, SAULUTE, KILK, MIELOJI!
TU TAIP GLOSTAI, TAIP VILIOJI!
IR SU TAVO SPINDULIAIS
MAN LAIMUŽĘ NUSILEIS...

PAVASARIS LIETUVOS LAUKUOS

ZIG. GAVELIS

Dangaus mėlynėj vyturiukas
Sparnais plazdena, ratu sukas.
Kai daina jo nuskambės,
Nuo pradžios ją vėl pradės.

Prie sodelio vaikų pora,
Kartį perkišę per tvorą,
Pasakų šalin jie jos,
Karalaite išvaduos...

Palei griovį, per pievikę
Gandras vejasi varlikę.
Klampioj baloj šaukia pempė,
Po šapelį lizdan tempia.

Uosy švilpauja varnėnas,
Lyg našlaitis jis ir vienas...
Algis inkilą sukals
Ir į medį jam įkels.

Piemenėlis prie upelio
Dainą pučia iš ragelio.
Karvutes jis priganys,
Vakare namo varys...

PAVASARIS

MAIRONIS

Pavasario saulė prašvito meiliai
Ir juokiasi, širdį vilioja;
Iškilo į dangų aukštai vieversiai,
Čyrena, sparneliais plasnoja.

Išaušo! Išaušo! Vėjelis laukų
Bučiuoja, gaivina krūtinę;
Pabiro, pasklido žiedai ant laukų —
Vainikų eilė pirmutinė.

Taip giedra ir linksma! Tiek šviečia vilties!
Vien meilę norėtum dainuoti,
Apimti pasaulį, priglaust prie širdies,
Su meile saldžiai pabučiuoti!

MARIJA RAMŪNIENĖ

Nusikelkime į Kauną tais laikais, kai dar buvome visi savo brangioje tėvynėje. Kartu su Aliute, kuri savo įspūdžius aprašo dienoraščio lapuose, aplankykime Kauno senamiestį ir pagyvenkime anų laikų velykinėmis nuotaikomis...

Trečiadienis

O kaip gera, kad dabar atostogos! Tik devintą valandą mane mamytė prikėlė. Būtų dar gera lepintis, bet šokau greit rengtis: turiu padėti mamytei ruoštis. Šiandien švariname butą, dulkiname ir vėdiname patalynę, kilimus. Mamytė sako, kad Didįjį Ketvirtadienį jau nebegalima dulkinti buto ir daiktų: kada Jėzulis kalėjime kenčia, kad dulkėmis neapneštume Jo švenčiausio veido!

Aš dirbu rimtai. O Juliukas su Onute tik išdykavo. Jie vartėsi kūliais ant išdulkintų čiužinių ir sofos. Pagriebusi kelias pagalvėles, Onutė griūva su jomis į dulkes ir šaukia:

— Monika, padėk man, padėk, man sunku.

Mamytė juokias ir vadina juos savo darbininkais, o mane vadina jau savo šeimininke.

Vakare, nors buvau jau visai pavargus, padėjau mamytei laidyti baltinius. Mamytės rankelės vikriai išdailino mano ilgos baltos suknelės visas klostes, mezginukus ir baltu debesėliu ištiesė ilgą baltą šydą.

Didysis Ketvirtadienis

— Aliute, kelk jau, — dar pro miegus girdžiu. Atmerkiu akis — ogi močiutė pasilenkus ties manimi.

Ak, močiute! Kai aš tariau tą žodį, visada man stojas akyse saulėtas pavakarys Padainupy. Rožių ir razetų kvapas, bičių dūzgimas, tokia ramybė ir rintis, it šventės nuotaika siaustų visą aplinką.

Ir kaip man gera prie savo močiutės prisiglaust! MANO MOČIUTĖ! Ji taip skiriasi iš visų mano mylimų senelių, su kuriomis aš esu susidraugavusi. Ji nemėgsta miesto trukšmo, nenešioja skrybėlių ir, svarbiausia, nebara mūsų — vaikų. Ir myliu aš joje viską: ir žilas kasas, aplinkui galvą sudėtas vainiku ir visada apgaubtas balta, o į bažnyčią einant brangintine, juoda raudonom rožėm, skarele, ir šviesias akis, tokias geras ir ramias, ir rausvus skruostus, ir net tai, kad ji tik keturis dantis teturi.

Močiutės rankos šiurkščios, bet jos labai maloniai glosto mano galvą. Dėvi ji visada plačiu ilgu sijonu ir tamsia priejuoste. O baž-

nyčion eidama tulpėtuoju juosi. Ir žengia močiutė taip tyliai, kad nei kiemo takely, nei seklyčioj jos žingsnių negirdžiu.

Kai tėvelis mums pasaką seka, tai jis ramiai atsisėda, paima Onutę ant kelių ir kalba vis keisdamas balsą. O močiutė pasakoja vienodu tyliu balsu — ir tai vis ką nors dirbdama. Ir keista! Mamytė dirbdama vis labai skuba, greitai bėgioja! Man atrodo, kad ji vargsta, ilsta, aš noriu jai padėti. Močiutė gi dirba iš lėto, rodos, su dideliu pasitenkinimu, ir aš tenoriu žiūrėti ir džiaugtis ja.

Kai močiutė ima kalbėti apie savo sodybą kaime, apie sodžiaus darbus ir gyvulėlius — visa virsta mūsų ausyse pasaka. Tada ir žalmargė nėra vien pienui laikoma karvė, bet mielas, išmintingas padaras, suprantas močiutės žodžius ir mintis, toks dėkingas ir klusnus. Močiutės žodžiuose yra gyvi ir medžiai, ir žolės, ir gėlės, ir ežeras, ir miškas. Paukšteliai čiulbuonėliai yra mūsų draugai, jie mus užjaučia, jie su mumis džiaugiasi, liūdi ir verkia. Močiutė yra taip suaugusi su savo sodyba, pievom ir laukais, jog man atrodo, jog ji yra tik dalelė jos gimtojo Padainupio.

Mes visi labai mylim močiutę. Ją atvykusią pas mus į miestą viešnagėn mes stengiamės kuo ilgiausiai užlaikyti. Bet ji jau antrą dieną ima kalbėti apie savo gyvulėlius. Sako, jai čia taip ankšta esą (nors kai per kokias šventes turime daug svečių, jie sako mūsų butą esant erdvų). Jai esą nuobodu be darbo.

Ir štai ta mieloji močiutė pas mus! Kokios puikios bus Velykos!..

Mamytė mane aprenge baltais drabužėliais, kaseles ilgom garbanom paleido, baltu šydu apgobė.

— Vaje, kaip angelėlis ta mūsų Aliutė, — tarė močiutė. — Tik tu, vaikeli, prie Dievulio klūpodama, ir melskis kaip angelėlis. Ir už dėdę Petrą pasimelsk, kad Dievas jam proto duotų.

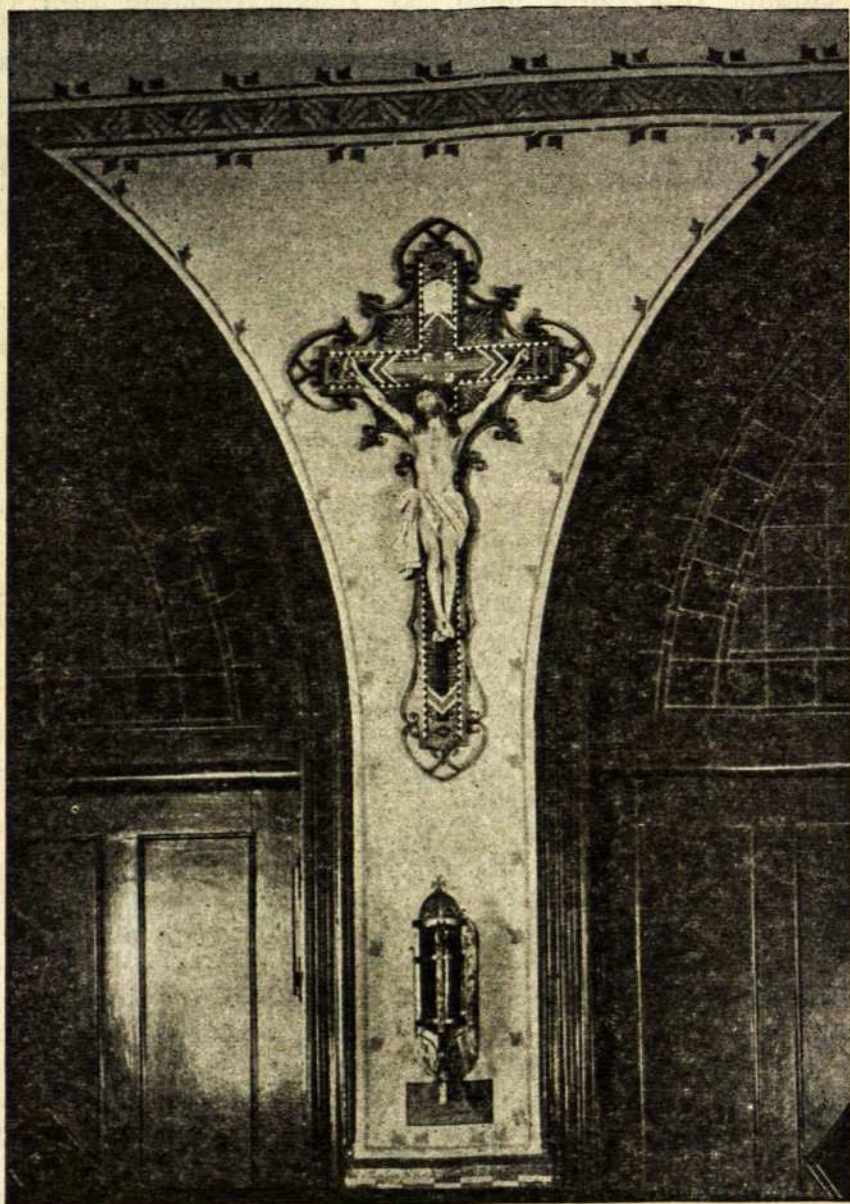
Ėjome į baziliką, "kauniškę katedrą", anot močiutės. Man rodėsi, kad aš, taip aprenpta, esu svarbiausias asmuo, o mamytė su močiute, Juliuku ir Onute mane tik lydėjo.

Daug jaunų kunigėlių baltom kamžom sėdėjo už grotelių. Kiti kunigai, patys aukso rūbuose, rengė arkivyskupą jo soste. Dideles knygas jam paskaityti paduodavo. Degančią žvakę atnešdavo, tai vėl nunešdavo. Pamaldos buvo ilgos. Visą savo maldaknygę perskaičiau ir paveiksliukus išžiūrėjau.

Pagaliau sujudo procesija prie didžiųjų durų, kur ant suolų kriošėjo dvylika ubagų. Tarp jų ir senukas Tamošius, kuris kas savaite pas mus ateina elgetaudamas. Jis atkišęs savo koją davė arkivyskupui mazgoti. Tik ši kartą jis apsiskutęs, švariai apsirengęs. Ir jo koja švari, tik kaip jis išdrįso duoti mazgoti savo koją pačiam arkivyskupui...?

Skamba dideji varpai ir varpeliai. Dievulį nulydi kalėjiman. Išsiskirsto žmonės. Pasiliekam tik mes — Jėzulis už grotelių ir aštuonios poros baltų mergaičių klūpom prie Jo. Garbės sargyba. Nors lauke diena, bet čia tamsu. Iš aukštų eglių padarytas ilgas koridorius, kurio gilumoj pilko akmens Dievulio kalėjimas. Pro grotas sklinda aiški šviesa.

Aš klūpau sudėjęs rankas, žiūriu į spindinčią Ostiją ir noriu pro šydą pamatyti gyvą Jėzulį. Kai užmerkiu akis, matau Jo liūdną veidą, erškėčiais vainikuotą kaktą. Kaip norėčiau nuimti tą vainiką Jam nuo galvos, bent viena spygli ištraukti! Atmerkiu akis, ir vėl švytinti monstrancija Jo veido vietoje...

Ir skamba man ausyse mamytės žodžiai: “Kai būsite geri, vaikučiai, labai geri, Jėzuliui mažiau skaudės, nes mes kasdieną savo blogais darbais kankiname Dievulį”. Taip man gaila kankinamo Dievulio. Matau, kaip žydai jį stumdo ir muša...

Iš lėto keičiasi vaizdai. Vietoj Dievulio — Onutė verkia, kai aš jai su perplėšta knyga drožiau per rankas, verkdamas Juliukas sukioja mano pyktyje numestą ir sulaužytą automobiliuką, mama liūdna plau-na indus, kurių aš liepta neišploviau. Dievulio kalėjime pasirodo man klasės ir žaidimų draugai. Vienas žydas iškelia ranką suduoti Dievuliui per skruostą, kur yra erškėtis įsmigęs. Aš šoku tą biauriąją ranką sulaukyti... Bet Magdutės veidas jos vietoje. “Nepyk, Aliute, aš tavęs mokytojai neskundžiau, aš tik pasakiau, kai mokytoja klau-

sė". "Skundikė! Aš su tavimi daugiau nežaisiu ir pas tave daugiau neateisiu" — girdžiu aš savo pačios balsą. O Jėzaus veidu rieda raudoni lašai...

— Tu pavargai, vargšele, — girdžiu seselės balsą. Ji lengvai mane pakelia ir dar pasako: — Jau vėlu, eik namų. O rytoj dešimtą valandą. Ar neužmirši?

Didysis Penktadienis

Naktį sapnavau, kad visi, kam tik bloga buvau padariusi, net mano suteptos knygos ir rašalo dėmės sąsiuviniuose, ir šunelis Margis, kurį tampiau už ausų, — visi jie keliavo į mažąjį kambarėlį už grotų. Ir juos visus turiu aš iš ten išvesti.

Iki kol reikės eiti į bažnyčią, aš turiu pusantros valandos laiko. Pirmiausiai Onutei parodžiau visus paveikslukus iš savo knygelės. Kai pirščiukais vedžiojo zuikio ūsus, jai pabučiavau abi rankutes — toj vietoj, kur aną kartą buvau užgavusi. Juliukui atidaviau patį gražiausią margutį, močiutės dovanotą, ir dar dvidešimt penkis centus iš savo taupomosios dėžutės. Mamytei suploviau pusryčių indus.

Užteko laiko man nubėgti ir pas Magdutę. Iš karto ji nusigando, nes manė, kad aš atėjau ją suskusti jos mamytei. Bet kai ją pakviečiau ateiti pas mus pažaisti, ji visa nušvito ir visa nuraudus paklausė:

— Ar jau nepyksti ant manęs, Aliute? Aš daugiau nieko neskysiu, net ir savo broliuko ir sesutės neskysiu savo mamytei, kai jie manęs neklausys.

Bažnyčion nuėjusi, Dievulį jau radau karste paguldytą. Graudžiai apsiverkiau, prisiminusi, kad jis kentėjo už mūsų nusikaltimus, kad ir aš Jį dažnai kankinau.

Kai nusiraminsi pažvelgiau į Jį, man rodė, kad Jo lūpos sujudėjo ir kad Jis man tyliai tarė: "Gerai, Aliute."

"Mano gerasai Dievuli, aš niekad daugiau nebedarysiu Tau skausmo. Per atostogas gražiai susitvarkysiu savo knygas ir sąsiuvinius apsilenksiu. Blogai, kad tų rašalo dėmių negaliu išimti. Bet naujų dėmių nebedarysiu. Aš žinau, kaip jos atsiranda: aš skubu, nes noriu bėgti palakstyti, o čia klekt — dėmė ir yra. Pasižadu švariai rašyti. Tą savo pažadą nuolatos atsiminsiu, kai tik eisiu pamokas ruošti. Mokytoja pyksta už negražų rašymą mokykloje. O aš esu išsiblaškiusi. Rašydama galvoju apie Juliuką, kurs vaikų darželyje gal pilį stato. Kai namie penkis kartus perskaitau, tai visai jau gerai paskaitau. Visada taip gerai paruošiu pamokas..."

Paskui prisimenu savo mamytę. Kokia ji gera! Aš ją myliu, o vis dėl to aš jai buvau nevisada gera. Ji vis vėlai gula. Vis taiso ir ado mums. O kaip daug ji kenčia ir rūpinasi mums susirgus! Aš jai padėsiu, pati — neprašoma. Mamytės man galia... aš jai kasdien padarysiu ką nors malonaus. Aš pati sau lovele pasiklosiu ir kaseles pati susipinsiu... ir indus plausiu... ir su Onute žaisiu — gražiai žaisiu. Pasiūsiu jos lėlytei suknelę. Sekmadienais ją pačią aprengsiu. Būsiu jai lyg mamytė...

Su Juliuku tai blogiausia: su juo vis nesutinkam, ginčijamės, baramės, pešamės. Juk aš vyresnė, o jis nenori klausyti. Žaidimams nori visada jis vadovauti. Tie žaidimai — vis lenktynės, lėktuvai, mašinos... Bet bandysiu ir su juo susitarti: vieną kartą jis vadovaus, na

tegu ir lakūnais, o kitą kartą — aš, žaisim lėlėmis, darysim mokyklą, ligoninę — ir bus taika tarp mudviejų.

“Taip bus. Jėzuli, taip pasižadau. Jei visi vaikai būtų geri ir paklusnūs, tada ir Tau nereikėtų kentėti. O kad taip susirinktume visi vaikai kur nors didžiuliame sode ir gražiai žaistume! Tu, Jėzuli, ateitum pas mus, atsisėstum ant minkštos žolelės ir kalbėtum mums tyliau balsu. Tavo balsas turi būti gražesnis už močiutės balsą, malonesnis už vėversėlio giesmę ir švelnesnis už smuiko garsus, kuriuos girdėjau Verbų sekmadienį bažnyčioje (sako, kad grojo Ave Maria). Tavo balsas vis skambės ir skambės visų mūsų širdyse. Ir mes lyg angelėliai grįšime į savo namučius tėvelių džiaugsmui. Tu, Dievuli, tada nuolatos ateisi pas mus, kai mes melsimės ir dirbsime...”

Pavakarėje visa šeima ėjome Kristaus karsto lankyti. Senamiesčio gatvėse pilna žmonių. Visi jie pavasariškai išsipuošę. Ir mūsų drabužėliai nauji: mamytė mums per šventes vis naujus drabužėlius įtaiso, o sau su tėveliu retai ką tenusiperka. Gera mamytė!

Rotušės aikštėje sustojome pasižiūrėti, kaip žmonių daugybė juda, lyg kokios margos juostos, iš bažnyčių ir į bažnyčias. O bažnyčių aplink Rotušės aikštę net penkios — viena prie kitos. Kiekvienoje jų vis gėlėmis ir žvakėmis papuoštas Kristaus karstas. Visur klūpo baltos mergaitės ir minios besimeldžiančiųjų.

Man ir močiutei labiausiai patiko Katedroje (tai mūsų bažnyčia!). Čia iškilmingiau viskas papuošta. Ir žmonės čia per naktį gieda gavėnios giesmes. Jos man labai patinka. Sekmadieniais visada eidavau į Gaudžius verksmus. Vyrai traukia vieną giesmės posmą, o moterys — kitą. Iš moterų geriausiai traukia Ūrsulė — zitietė balta skarele. Ji mamos pusseserė ir labai pamaldi. Tėvelis ją vadina davatka, bet ji atsikerta, kad davatkos giesmėmis garbina Dievą, kad net visa bažnyčia skamba, o inteligentai tesimeldžia tik iš maldaknygių...

Po vakarienės mudvi abi su močiute vėl sugrįžova į Katedrą budėti per naktį: aš klūpoti, o močiutė giedoti ir melstis. Tos giesmės kelia mane nuo žemės. Net miego nenorėjau.

Močiutė užėjo zokristijon, kur mes, mergaitės, pertraukų metu ilsimės ir snaudžiame ant sofelės, pasiimti manęs namo. O kaip šalta rytą saulei tekant! Močiutė buvo tokia skaidri ir gera. Pagirdė mane karšta arbata ir į lovelę paguldė. Kai pabučiavo mane į kaktą, aš jaučiau, kad šitas budėjimas prie Dievulio padarė man močiutę dar brangesnę. Aš pajutau, kad ji labai myli mane...

(Pabaiga kitame numeryje)

“Gabijos” knygynas neseniai išleido gražią pasakų knygą “Lapės pasaka”. Čia duodame ištrauką iš tos pasakos ir keletą dail. P. Osmolskio iliustracijų iš tos knygos.

KATINĖLIS LAPE BAUDŽIA

Parėjęs namo, katinėlis rado atdarą trobelę ir porą gaidelio plunksnų duryse ir ant tako. Rado lapės pėdsaką ir suprato viską. Suprato, kad laputė nunešė gaidelį į savo olą. Ryžosi katinėlis eiti gaideliui į pagalbą, jeigu jis dar gyvas, o jeigu negyvas, tai nors atkeršyti už jį. Pasidarė katinėlis kankles, pasidirbo važelį ir nuvažiavo į girią prie olos. Nuvažiavęs sustojo ir, paėmęs kankles, pradėjo jomis skambinti ir dainuoti apie laputės šeimą: apie dukteris, sūnus ir apie pačią lapę su seniu lapinu. Dainavo:

Viena duktė Dundulė,
Antra — Samadžiukė;
Vienas sūnus Lukošiuukas.
Antras — Tamošiukas;
Pati lapė aukso ližė,
O lapinas vario buožė...

Jauniausias lapės vaikas, išgirdęs kankles, ėmė motiną prašyti, kad leistų jį laukan iš olos pasiklausyti.

— Leiski, mama! Tenai labai gražiai skambina ir dainuoja.

— Neik, neik! — tramdė lapė. O tas nesiliaudamas prašėsi.

Matydamas pagaliau, jog tokie prašymai negelbsti, jisai perpykęs ėmė prieštarauti.

— O eisiu ir gana, nors tu manęs ir neleidi.

— Neik, neik! — bandė sulaikyti lapė.

Bet kur tau! Lapukas iš olos šmikšt ir išlindo. Katinėlis to tiktai ir laukė. Tuoju jisai — vožt kanklėmis lapukui per galvą ir užmušė. Užmušęs padėjo lapuką ant vežimėlio ir vėl skambina ir dainuoja:

Viena duktė Dundulė,
Antra — Samadžiukė;
Vienas sūnus Lukošius,
Antras — Tamošiukas;
Pati lapė aukso ližė,
O lapinas — vario buožė.

— Mama! — ėmė prašytis dabar antras lapukas. — Anam tenai linksma. Jisai tenai sau šoka ir klauso kanklių. Eisiu ir aš.

Prie lapės olos katinėlis skambina kanklėmis.

Vilko uodega įšalo...

“Lapės pasakos” iliustracija.

— Neik, neik! — draudė lapė. — Gal ten kas nors baisaus.

— Ne! Eisiu ir aš, mama! — užsispyrė ir šitas ir taip pat išlindo iš olos.

Vožt ir jam katinėlis kanklėmis per galvą. Užmušęs ir jį paklojo ant važelio ir vėl skambina ir dainuoja.

Eina dabar prašytis ir trečias lapukas, paskui ir ketvirtas. Ir tie, nors ir draudžiami, išlindo iš olos. Ir juos užmušęs katinėlis, padėjo ant važelio, o padėjęs dar gražiau ėmė skambinti kanklėmis ir dainuoti.

Lapė tupi oloje ir klausosi; katinėlis skambina, dainuoja, pri-tardamas koja, o lapė mano, kad tai jos vaikai šoka. Užsimanė ir jį paklaustyti kanklių.

— Tenai vaikai linksminasi, šoka. Eisiu tenai ir aš pasiklaudyti! — tarė ji į lapiną.

— Neik, neik! — tramdė tas.

Gudragalvę lapę išteisinus, po teismo sprendimu meškinas pridėjo vaško antspaudą...
“Lapės pasakos” iliustracija.

Bet kur tau lapė, užsimaniusi ko, klausys žodžių! Išlindusi iškišo ir ji iš olos galvą. Per atsargumą ji tiktai norėjo apsidairyti, kaip katinėlis — vožt ir jai kanklėmis į galvą ir užmušė. Išvilko katinėlis ir ją iš olos ir užkrovė ant važelio; užkrovęs stvėrėsi vėl kanklių ir ėmė puikių puikliausiai skambinti ir dainuoti.

Tupi senas lapinas oloje ir klauso ir širsta, kad niekas nenori sugrįžti į olą.

— A! Jiems visiems tenai gera, linksma, o aš dabar turiu čia vienas sėdėti... Hm! Jeigu taip — eisiu ir aš pasiklaudyti.

Atsargiai, vis klausydamas viena ausim, lenda lapinas laukan iš olos, o katinėlis skambina, duoda, trepsėdamas koja. Vos vos iškišęs kaktą, jau tik norėjo lapinas pasižiūrėti, kas čia lauke dedasi, kaip duos katinėlis kanklėmis ir jam į galvą iš visų jėgų! Lapiną užmušė, bet ir kankles perskėlė. Ištraukęs iš olos lapiną, padėjo jį ant vežimėlio, o pats su paskubiu nusileido žemyn į olą pažiūrėti, ką padarė laputė gaideliui. Žiūri, ugi pačiam olos gale tupi ant girnų nuliūdęs gaidelis; ties juo padėtas rėtis su žirniais, pastatytas van-

duo. Mat, gaidelis pasirodė laputei per liesas, ir ji užsimanė jį nupenėti, o jau nupenėjus papiauti, kad būtų gardesnis.

Nudžiugo gaidelis, pamatęs katinėlį, ir tuojau bėgti iš laputės olos. Katinėlis tačiau paėmė žirnių rėtį su savim, paėmė ir visą kitą maistą, kurį rado oloje; sudėjo viską ant vazelio ir, susėdę su gaideliu, parvažiavo į savo trobelę.

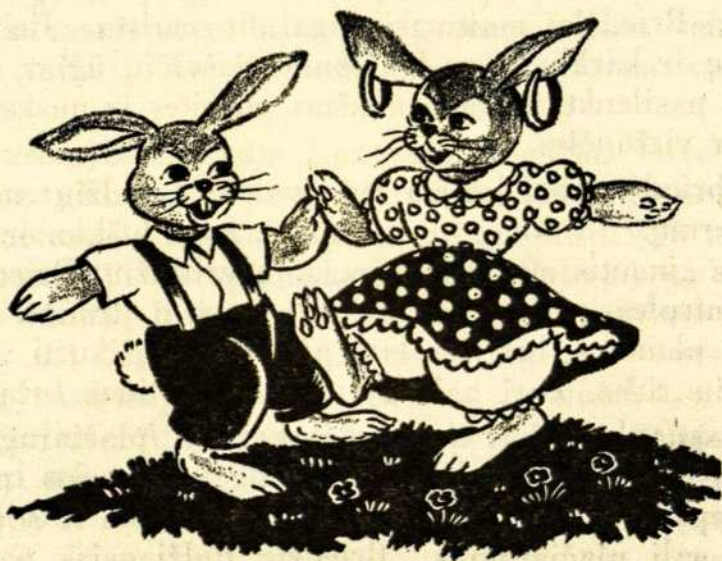
Be rūpesčio dabar gyvena gaidelis su katinėliu savo trobelėje, turėdami maisto ik valiai. Katinėlis iš lapių kailių prisisiuvo ir kailinių žiemai ik valiai...

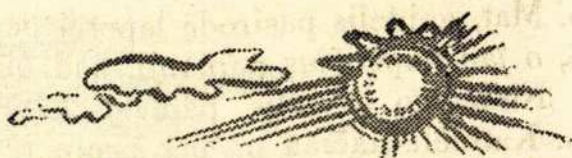
KIŠKUČIO VARDINĖS

STASYS DZIUGAS

Šoka kiškis trepu, trepu,
O kiškienė prie šalies.
Jau arti sūnaus vardinės —
Daug svečių į jas sukvies.

Atvežė meška pyrago
Ir alaus dvi statines.
Ūšim, gersim, šokinėsim
Per žaliašias Sekmines.

PO TĖVYNĖS *DANGUMI*

LIETUVOS MIŠKŲ GRAŽUOLIAI

A. BENDORIUS

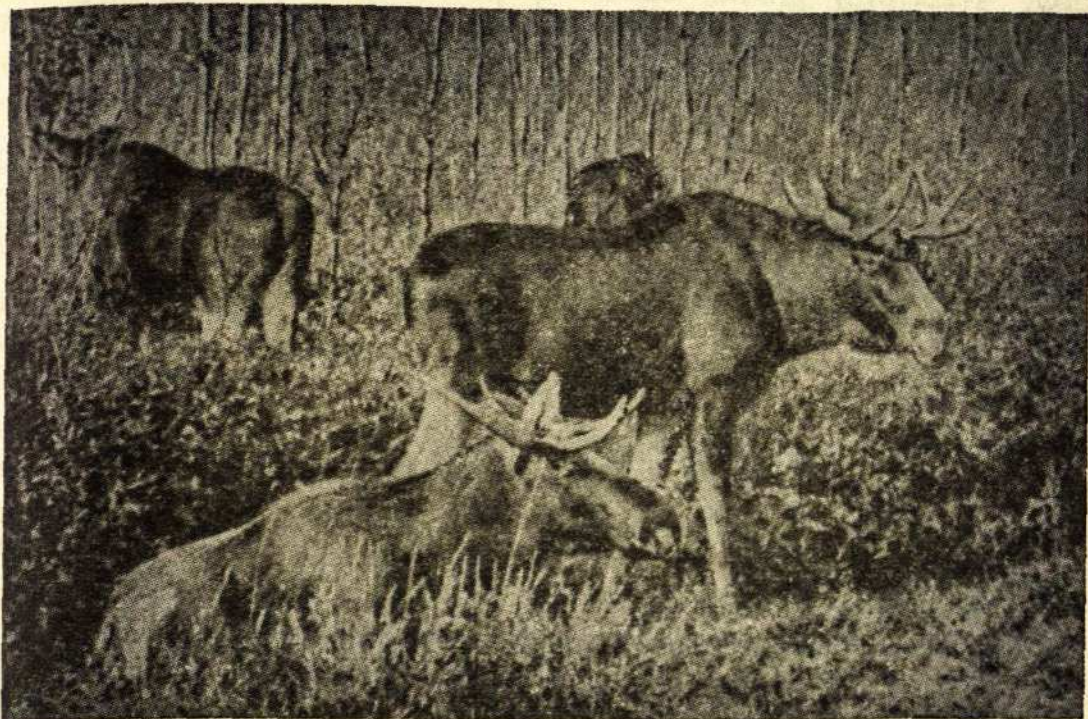
Didžiausi pasaulyje sausumos gyvuliai yra drambliai. Bet jie gyvena tik didžiuliuose šiltųjų kraštų miškuose. Lietuvoje jų nėra. Tačiau dėl to nereikia nusiminti. Mes savo Tėvynėje taip pat turėjome labai įdomių ir didelių miško gyvulių. Mes galime didžiulis savo briedžiais. Juos, jei norime, galime vadinti savo miškų drambliais. Nors briedis ir nėra toks stambus kaip dramblys, bet užtat jis yra nepalyginamai gražesnis, eiklesnis, grakštesnis ir dailesnės spalvos. Briedžius galime vadinti mūsų miškų gražuoliais.

Briedžiai užauga sulig arklio didumo. Jų trumpi, tankūs plaukai yra pilkai rusvos spalvos. Pakaklė, papilvė ir kojų galai yra šviesiai pilki. Kojos yra panašios į karvės — turi skeltas nagas. Tokios nagos briedžiams yra labai pravarčios, nes padeda vaikščioti neįklimpstant į miško pelkes. Kartais, kai ir skeltos nagos negelbsti, tai per šlapias pelkes briedis keliauja klupsčias.

Be to, briedis yra puikus plaukikas, galįs perplaukti didelę upę ar ežerą. Briedžiai maitinasi augaliniu maistu. Jie ypač mėgsta drebulaičių ir karklų žievę bei jaunų pušaičių ūgius. Jie sugeba apsižergdami pasilenkti ir gana aukštas pušaites ir nuskabyti jų jaunąs šakeles ir viršūnėles.

Vasarą briedis labai kenčia nuo įvairių vabzdžių: uodų, musių, spangių ir varmų. Jo uodegytė trumputė, kaip kiškio, ir iš jos nėra jokios naudos ginantis nuo kraujo mėgėjų vabzdžių. Briedis turi plačias, galias šnirples, pro kurias jis gali lengvai įtraukti oro srovę į savo didelius plaučius, bet jose taip pat mėgsta įsikurti viena nenaukščių vabzdžių rūšis, kuri gali gyvulį net mirtinai sužaloti.

Pagal ragus briedžiai yra dviejų rūšių: plačiaragiai ir ilgaragiai. Lietuvos pajūryje, Kuršių Neringoje, gyvena plačiaragiai, o Panevėžio apylinkėse ilgaragiai. Šie yra narsesni ir stipresni: kautynėse jie nugali plačiaragius. Briedžio didžiausias papuošalas ir

Lietuvos plačiaragai briedžiai Kuršių Neringoje prie Nidos

kartu ginklas ir yra tie ragai. Jie yra išsišakoję ir, lyg koks dantytas vainikas, iškilę ant galvos. Iš ragų šakelių skaičiaus galima matyti ir briedžio amžius.

Briedžiai yra taikūs gyvuliai. Jie patys nieko nepuola, bet užpulti drąsiai ginasi. Dažniausiai smogia priešakine koja. Vienu taikliu smūgiu gali užmušt vilką ar net žmogų.

Tik retai pasitaiko piktesnių briedžių. Kuršių Neringos gale, prie Smiltynės vasarvietės, buvo apsigyvenęs vienas senas briedis, kuris puldavo vaikus, kai jie norėdavo arčiau su juo susipažinti ar jį paerzinti.

Nepriklausomybės laikais Lietuvoje briedžiai buvo globojami. Įstatymais buvo uždraustas jų naikinimas. Dėlto jų gerokai padaugėjo. 1919 metais jų tebuvo likę tik 13, o jau 1939 metais buvo priskaitoma per 330. Daugiausiai jų buvo Žaliojoj girioj, Panevėžio apskrityje (130). Taip pat didesnis skaičius gyveno Kuršių Neringoje. Bet net dešimtyje Lietuvos vietų jau buvo briedžių. Tik bolševikų okupacija žiauriai naikina ir šiuos Lietuvos miškų gražuolius gyvulius. Ateinančios žinios iš anapus geležinės uždangos sako, kad mūsų pajūryje briedžiai esą jau visai išnaikinti ir sunaudoti mėsai. Tikrai gaila tų gražių ir taikių Lietuvos miško gyventojų!

Tokia buvo LIETUVA

VACLOVAS ČIZIŪNAS

KRYŽIUOČIAI

Tęsinys iš nr. 4

Misijonieriai Prūsų žemėje. Tyliai ošia bekraštė Prūsų žemės giria. Lengvas vėjelis, rodosi, žaidžia augštų medžių viršūnėmis, retkarčiais įsisukdamas į praretėjusių medžių tarpus. Tuomet smarkiau sušniokščia galingų ąžuolų šakos, suvirpa drebulės, susiūbuoja savo tirstai lapotomis šakomis beržai ir vėl kuriam laikui nutyla.

Skaistus įvairių atspalvių medžių, krūmų ir pievelių žalumas, marguoją daugiaspalviai jų žiedai rodo pavasarį pačiame gražume. Atbudusioje miško gamtoje pilna ne tik spalvų, bet ir žvėrių bei paukščių balsų, taip pat įvairių augalų kvapų. Tik žmogaus veltui beieškotum toje milžiniškoje girioje; atrodo, jo čia nuo amžių kojų nekelta ir nekeliauta.

Tačiau kokio tai žmogaus kalbos garsas įsiterpia į šio gražaus pavasario ryto muziką miške. Kas jis toks, kuris įstengė čia, šioje žvėrių ir paukščių karalystėje, atsirasti? Ir dar ne vienas toks drąsuolis, o trys... Vos pastebimu medžių tankmėje taku eina vienas paskui kitą trys barzdoti vyrai, ilgais vienuoliškais drabužiais apsirengę. Eina jie atsargiai, kartas nuo karto sustodami, pasidairydami aplinkui ir pasitardami savitarpį.

Miškui kiek praretėjus, atėjūnai pamato gražią, šlaitu į kalnelį kylančią, pievutę. Čia jie nutaria sustoti ir pailsėti. Pasirinkę gražiausią vietą po dviem plačiais šakotais ąžuolais, vienuoliai nuima nuo pečių kuprines ir maišelius ir rengiasi poilsiauti. Tačiau nė vienas nesėda ant skaisčiai žalios vejės. Iš vienos didesnės kuprinės išima jie storą knygą, porą mažų vaškinių žvakių, kryželį, taurę ir dėžutę. Pagarbiai tylėdami, sustato iš kuprinių lyg ir kokį mažą stalėlį, užtiesia jį mažyte balta staltiesėle, padeda ant jų kryžių, knygą ir taurę su dėžute. Vienas vienuolių ima į rankas titnago gabalą, prideda prie jo sausą kempinę ir buka peilio briauna skelia

ugnį. Po keliolikos sudavimų į titnago gabalą kibirkštys uždega kempinę. Stipriai į ją papūtus, įsižiebia liepsnelė, ir vienuolis uždega abi žvakutes. Vyriausias amžiumi vienuolis stoja prieš pasidarytą stalelį, užsivelka iš maišelio išsiimtą baltą drabužį su išsiūtu krūtinėje kryžiumi ir žegnojasi. Tą patį daro ir abu jo palydovai, stodami su žvakėmis jam iš abiejų šonų. Prasideda krikščioniškoji šv. Mišių auka.

Linksmas paukščių čiulbėjimas medžių šakose lydi pusbalsiu kalbamas maldas. Kai šv. Mišių pabaigoje kunigas, atsigręžęs nuo stalelio į savo palydovus, žegnoja juos, pakalnėje pasigirsta garsus keliolikos žmonių riksmas. Prazvimbiam pro vienuolių ausis viena, antra, trečia strėlė. Vienuoliai, lyg sustingę stovi ir žiūri į artėjantį žmonių būrį. Šventiškai didinga miško ramybė nutraukta... Karvais ir kirviais mojuodami, įsibrovėliai kažko reikalauja ir grūmoja. Vienuoliai nesupranta jų reikalavimų, tik skubiai renkasi savo maldos reikmenis ir ruošiasi pasišalinti iš čia. Suzvimbiam dar viena strėlė, ir vyriausiasis vienuolis suklumpa ir krenta kniūpsčias: strėlė kiaurai pervėrė jam kaklą. Ginkluotų žmonių būrys puola artyn ir čiumpa mušti svetimšalius. Pamatę sužeistą ir mirštantį žmogų, užpuolikai staiga nurimsta ir sustoja aplinkui.

Sužeistasis mėgina kažką pasakyti saviesiems palydovams, tiesia rankas į juos, tačiau jo akyse staiga pasidaro tamsu. Jis miršta. Vienuoliai suklumpa prie jo, žegnojasi ir tyliai meldžiasi. Kai jie baigia melstis, iš ginkluotų vyrų būrio išsiskiria vienas ir darkyta, pusiau lenkų, pusiau vokiečių kalba reikalauja kuo greičiausiai nešdintis iš čia. Vienuoliai prašo leisti palaidoti mirusįjį. Kariai pasitaria ir leidžia vienuoliams palaidoti saviškį, tik ne šiame kalnelyje, o kiek toliau, pakalnėje. Greitomis iškastoje duobėje, tiems patiems kariams padedant, palaidojamas užmuštasis kunigas balta-

jam drabužyje, kuriuo apsirengęs laikė šv. Mišias ir kurį sušlakstė savoju krauju.

Išmeigę į supiltą kapą iš beržo šakų padarytą kryžių, vienuoliai trumpai pasimeldė ir, pasiėmę savo menką turtą, pasuko tuo pačiu taku atgal. Juos lydėjo keli ginkluoti kariai.

Krikščionių kalendoriuose ir kituose raštuose tuomet rašė 997 metus, bet šiame retai gyvenamame pagonių Prūsų krašte niekas tokio metų skaičiavimo nežinojo.

Kas buvo tas svetimoje žemėje žuvęs vienuolis ir du jo draugai? Jis buvo aukštos kilmės čekas, Prahos — čekų karalystės sostinės — vyskupas *Vaitiekus*. Palikęs savo vyskupiją ir Romoje tapęs vienuoliu benediktinu, priėmė antrąjį Adalberto vardą. Sumanęs tapti misijonieriumi ir skelbti Kristaus tikėjimą dar jo nežinančioms rytų Pabaltijo tautoms, jis atvyko pas Lenkų kunigaikštį Boleslovą Narsųjį, gavo iš jo apsaugą ir iškeliaavo į Prūsų kraštą. Išplaukęs Vyslos upe į jūrą, jis priplaukė Priegliaus upės žiotis. Kad to krašto gyventojai nepamanytų ką bloga jį ketinant, Vaitiekus - Adalbertas atleido visus savo lenkus palydovus ir toliau keliavo tik su dviem kunigais. Bet kur tik jie sustodavo ir mėgindavo prūsams aiškinti tikėjimą, visur jiems nesisekė: niekas jų nenorėjo klausytis, visi varė juos šalin, liepė grįžti ten, iš kur atėję. Misijonieriai jau ketino vykti atgal iš šio nesvetingo krašto. Bekeliaudami jie netyčia sustojo šventajame miške, prūsų dievų buveinėje, kur negalėjo įžengti joks svetimšalis. Kas toliau įvyko, jau žinome.

Lenkų kunigaikštis Boleslovas išpirko iš prūsų vyskupo Vaitiekaus lavoną ir jį su tinkamomis iškilmėmis palaidojo. Vėliau vyskupas Vaitiekus buvo paskelbtas šventuoju, krikščionybės kankiniu.

Nors ir kaip pavojingas buvo misijonierių darbas Prūsų žemėje, jis nenutrūko. Mat, Lenkų kunigaikščiams rūpėjo pakrikštyti pagonis prūsus ir jotvingius, kad šie būtų ramesni, nekariautų su kaimynais lenkais, o su laiku gal ir pasiduotų jų valdžiai.

Kunigaikščiui Boleslovui pasisiūlė naujas misijonierius — vokie-tis *Brunonas*, tapęs vienuoliu ir priėmęs Bonifaco vardą. Boleslovas pažadėjo jam paramą. 1008 metų pabaigoje Brunonas - Bonifacas išvyko iš Lenkijos į lietuvių gyvenamas žemes net su 18 palydovų. Bet ir šis žygis buvo nesėkmingas. Toli nukeliavę į lietuvių giminaičių jotvingių kraštą, kitų metų pradžioje visi atvykėliai buvo suimti ir išžudyti. Ir vėl kunigaikščiui Boleslovui teko išpirkti jų lavonus ir juos tinkamai palaidoti. Bonifacas buvo taip pat paskelbtas šventuoju kankiniu.

Lietuviai ir jų giminaičiai prūsai bei latviai nekenė misijonierių, nes jie ateidavo iš Lenkijos ir kitų kaimyninių, jau nuo anksčiau krikščioniškų, kraštų. O su tų kraštų kunigaikščiais lietuviai

ir prūsai turėjo nuolat kovoti, gindami savo krašto laisvę. Kai pirmųjų misijonierių darbas visiškai nepavyko, tai vėlesni misijonieriai jau keliavo kartu su lenkų ir kitų krikščionių kariais, žygiuojančiais į nekenčiamų pagonių kraštą. Mat, tais laikais visoje krikščioniškoje Europoje buvo galvojama, kad Kristaus tikėjimas gali ir turi būti platinamas net varu, ginklo pagalba, jei kur geruoju jis nepriimamas. Iš to kildavo kruvini karai. Krikščionys, eidami kariauti į svetimus pagoniškus kraštus, manydavo tarnaują Dievui ir tikėjimui, o užpultųjų kraštų gyventojai, gindami savo laisvę, bijojo viso, kas jiems buvo siūloma ir ko mokoma.

Kryžiaus karai Prūsiose. Lietuvių giminaičiai prūsai ilgus amžius išgyveno ramiai, tik retai kada susidurdami su savo kaimynais lenkais ir jų giminaičiais pamarėnais. Retkarčiais susitikdami kur savo kraštų pasieniuose, apsimainydavo savo gaminiais, kai kada susipykdavo, bet ir vėl susitaikydavo. Bet kai misijonieriai pradėjo lankytis prūsų žemėje, kaimyniniai santykiai pasikeitė. Mat, nepavykus pačioms pirmosioms misijoms, nauji misijonieriai keliavo į prūsų žemę jau sargybų lydimi. Vėliau lenkai ir pamarėnai ėmė didesniais būriais lankytis prūsų žemėje ne tiek misijonierius saugodami, kiek mėgindami prūsus nukariauti. O tai prūsams negalėjo patikti.

Praėjus šimtui metų po šv. Vaitiekaus ir šv. Bonifaco mirties, vienam labai uoliam misijonieriui, vienuoliui *Kristijonui* pasisekė pakrikštyti arčiau prie Vyslos upės gyvenančius prūsus. Kristijono prikalbinti du prūsų kunigaikščiai atvyko kartu su juo į Romą ir ten krikštijosi. Popiežius laimino tolimesnę Kristijono veiklą ir paskyrė jį pirmuoju Prūsų vyskupu.

Tačiau kai Kristijonas grįžo atgal, prūsai jo jau nebeįsileido ir net sunaikino visas anksčiau įkurtas krikščionių bendruomenes (parapijas). Tokiu būdu Kristijonas neteko tikinčiųjų ir savo vyskupijos. Tada ir čia, kaip ir Padauguvyje, pradėta šauktis Vakarų Europos krikščionių pagalbos. Buvo skelbiami *kryžiaus karai*, t. y. karai Kristaus kryžiui ir krikščionybei ginti.

Bet Prūsiose nieko gero iš to neišėjo. Mat, atvykę į šį kraštą kryžiaus kariai begaliniuose miškuose nesurasdavo priešų ir turėdavo grįžti nieko nelaimėję į Lenkijos pasienio piliis. O prūsai, susitelkę didesniais būriais, jau puldavo ne tik pakrikštytuosius savo tautiečius, bet ir Lenkijos pasienio žemes. Tų žemių valdovas, Mozūrų kunigaikštis Konradas, priglaudė vyskupą Kristijoną savo valstybėlės pasienyje, duodamas jam keletą dvarų ir pilių. Iš čia vyskupas Kristijonas, kunigaikščio Konrado remiamas, rengė tolimesnius kryžiaus karių žygius prieš prūsus. Tačiau tie žygiai nesisekė.

Kai tik krikščionys kariai sugrįždavo iš karo žygio atgal į savo tėvynes, prūsai, išlindę iš savo miškų, puldavo visą Mozūrų žemę, viską pakeliui naikindami, degindami ir žmones žudydami.

Pagaliau vyskupas Kristijonas, susitaręs su kunigaikščiu Konradu, įkūrė tokią pat krikščionių karių broliją, kokia jau veikė latvių žemėje vyskupo Alberto įkurta. Ta brolija buvo pavadinta *Dobrinės ordinu* (nuo Dobrinės krašto, kur ji buvo apgyvendinta). Tačiau ir tai davė maža naudos Kristijono veiklai: brolijos karių buvo nedaug, ir jie vos įstengdavo apginti savo pilį. Tada vyskupas Kristijonas ir kunigaikštis Konradas griebėsi dar vienos priemonės neramiems ir kerštingiems prūsams suvaldyti.

(b. d.)

GEGUTĖ

STASYS DZIUGAS

Jau parskrido gegutėlė
Į žaliuosius miškelius,
O pavasario vėjelis
Išdžiovino takelius.

Sužydėjo visos pievos,
Tik marguoja nuostabiai,
O raibosios gegutėlės
Pilnos girios, pagiriai.

AŠ BUVAU AUKŠČIAUSIAM PASAULIO BOKŠTE

Aš gyvenu toje Brooklyn'o dalyje, kurią tik jūros sąsiauris, panašus į upę (dėl to ir vadinamas East River), skiria nuo paties New Yorko centro. Iš mūsų gatvės jau gerai matyti, kaip kyla į padanges didieji dangoraižių bokštai. Bet dar gražiau į tuos bokštus pasižiūrėti nuo aukšto tilto, kuris taip pat netoli mūsų eina per tą sąsiaurį.

New Yorke labai daug yra dangoraižių. Jie visi gražūs. Bet pats aukščiausias yra EMPIRE STATE BUILDING. Jį amerikiečiai vadiną pasaulio stebūklą. Ir tikrai tas vardas jam tinka. Jis stovi pačiame New Yorko centre. Toje miesto dalyje yra susitelkę patys gražiausi pastatai. Į juos ir į tolimesnes šio didžiausio pasaulio miesto dalis gali pasižiūrėti pasikėlus keltuvas į to aukščiausio dangoraižio viršų, kur yra įrengtos dvi stebėjimo aikštelės (observatorijos). Pirmoji aikštelė (gana erdvi) yra įrengta 86 aukšte — 1,050 pėdų aukštyje nuo gatvės paviršiaus. Antroji aikštelė yra 102 aukšte, taigi jau pačioje dangoraižio viršūnėje, ir yra 1,250 pėdų aukštumoje.

Aš dangoraižyje buvau jau du kartu. Iš viršaus žiūrint į gatves, automobiliai atrodo kaip degtukų dėžutės, o žmonės — kaip musės. Vieną kartą matomumas buvo 11 mylių. Tada matyti tikrai gražūs vaizdai: dangoraižių bokštai, tarp jų visoki žemesni pastatai, parkai, gatvės ir vandenys, kuriais New Yorkas tikrai gali didžiuotis — tai didžiausias uostas, geriausi vandens keliai. Bet kur tik žiūri, miesto krašto niekur nematyti. Vis miestas ir miestas — kol žemė susitinka su dangumi.

Įplaukė į uostą tuo metu ir didžiausias pasaulio laivas "Queen Elizabeth". Galingai sukaukė jo sirenos. Bet jis pats iš tokios aukštybės atrodė visai nedidelis.

Keltuvas į viršų kelia labai greitai. Net nejauti, kad važiuoji, tik pradedant judėti ir sustojant šiurpuliukai pereina per sąnarius. Keliantis ir pasikėlus, ausyse ūžia: taip kaip užlipus į kalnus arba skrendant lėktuvu. Bet ilgiau viršuje pabuvus, vėl ausys prisitaiko prie retesnio oro, ir ūžimas pranyksta. Nusileidus žemyn, vėl kai kurį laiką ausyse ūžia.

New Yorkas — dangoraižių miestas. Viduryje matyti Empire State Building.

Kad šis dangoraižis yra tikras pasaulio stebuklas, galima matyti ir iš šių skaičių: jo apačia užima apie du akru (83,860 kv. pėdų) ploto; jis turi 102 aukštu viršuje ir dar du aukštu žemėje, jo aukštis nuo gatvės yra 1,250 pėdų; jis pastatytas iš 10,000,000 plytų, 200,000 kub. pėdų akmenų; jame gali sutilpti 80,000 žmonių. Ten yra įtaisyti 69 keltuvai, kurių bendras kelio ilgis yra net 7 mylios ir kurie gali kelti ir leisti 1000 pėdų greitumu per minutę; pastatas turi 6,400 langų.

Palyginkime šitą gražuolį milžiną su kitais garsiausiais pasaulio pastatais. Garsioji Cheopso piramidė, kuri yra statyta apie 3733 metus pr. Kristų, turi 480 pėdų aukščio. Nuostabūs pasviręs Pisos miesto bokštas Italijoje, pradėtas statyti 1174 m. ir baigtas 1350 m., turi tik 179 pėdas. Vašingtono paminklas, pradėtas statyti 1848 m. ir baigtas 1888 m., turi 555 pėdas. Eifelio bokštas Paryžiuje, pastatytas 1889 m., turi 984 pėdas. O Empire State Building, užbaigtas 1931 metais, turi 1,250 pėdų. Taigi dabar už jį aukštesnio pasaulyje pastato dar nėra.

GEDIMINAS NAUJOKAITIS, Brooklyn, N. Y.

KAIP AŠ PLAUKIAU

Mūsų apylinkėje žiemą buvo labai daug sniego. Pavasario saulei užkaitinus, sniegas pradėjo smarkiai tirpti. Pasidarė daug vandens. Maži grioveliai virto upeliukais, o balos ir pievos — tikrais ežerais.

Pieva šalia mūsų namų taip pat pavirto ežeru, nors ir negiliu. Mano draugas turėjo mažą laivelį ir išplaukė juo paplaukyti toje di-

delėje baloje. Aš taip pat norėjau įsitaisyti laivelį. Susiradau didelę dėžę. Atrodė, kad joje nėra plyšių.

Nusinešiau tą dėžę prie vandens, prisirišau ją virvele prie baslelio ir įsisėdęs patikrinau, ar mane pakelia. Atrodė, kad viskas gerai.

Vietoje irklų pasiėmiau pagalius ir išsiyriau į balos vidurį. Pradžioje plaukiau neblogai. Bet neatsargiai pasijudinau, mano dėžė pasviro ir įsisėmė truputį vandens. Dėl to dėžė pagrimzdo giliau į vandenį. Pajutau, kad pro aukščiau esančius plyšius smarkiai sunkiasi vanduo. Išsigandau. Nors ir žinojau, kad pievoje nėra gilų: gal ir neprigerčiau, bet drumzlinas vanduo buvo baisus. Be to jis dar buvo leduotas. Tai dar baisiau į tokį šaltą vandenį įkristi.

Mano draugas savo laiveliu plaukė netoli nuo manęs. Bet jis mano nelaimės nepastebėjo. Iš karto gėda man buvo šauktis pagalbos, bet pamatęs, kad jau vistiek mano dėžė pribėgs vandens, sušukau, kad skęstu.

Draugas tuojau priplaukė prie manęs ir man padėjo įlipti į jo laivelį. Laimingai pasiekėme krantą. Buvau iki kelių šlapias. Po šitokios kelionės daugiau į savo laivelį nė žiūrėti nenorėjau.

ARŪNAS BUJOKAS, Winnipeg, Kanada

MĮSLĖS

23. Su peiliais piausto, o kraujo
nė lašo.

24. Penki vyrai rąstą neša.

25. Ant lauko stovi kuolelis, ant
to kuolelio dvarelis, o tame
dvarelyje daugybė panelių.

26. Ką žmogus turi visada, o Die-
vas niekada?

27. Sužvingo žvingalas ant aukš-
to kalno — sidabro galva, ka-
napių uodega.

28. Su medžiu lygus, niekad sau-
lės nemato.

29. Kad atsistotų dangų paremtų,
kad prašnekėtų, daug pasaky-
tų, kad rankas turėtų, vagį
pagautų.

30. Kai jauna buvau, rožė žydė-

jau, kai pasenau, pro tas akis
pati išlindau.

31. Ne medis, bet su lapais, ne
drabužis, bet susiūtas, ne žmo-
gus, bet viską pasakoja.

32. Išėjo jautis gerti, namie pilvą
paliko.

Kiekvienos mįslės įminimas
vertinamas 2 taškais.

Šias mįsles atsiuntė "Eglu-
tės" skaitytojas S. Jankevičius
iš West Fork, Ark.

Nr. 4 mįslių įminimai: 12 Adata, 13 Lova, 14 Metai, 15 Grybas, 16 Ramunė, 17 Dygstantis rugys, 18 Druska, 19 Gaidys, 20 Antis, 21 Žąsis, 22 Genys.

TRUPUTĮ PAGALVOK

SKAIČIŲ MOKSLO ĮDOMYBĖS

JONAS MAŠIOTAS

Skaičių mokslas (matematika) ne visada yra toks nuobodus, kaip kartais kai kuriems mokykloje atrodo. Skaičiai, ypač dideli, yra galingi ir stebuklingi. Čia duosime eilę uždavinių, kurie, pamiklinus jauną protą, nesunkiai išsprendžiami. Kai kurie jų bus ne tikri matematikos uždaviniai, o tam tikros skaičių gudrybės, panašios į mįsles. Kurie jų yra šitokios rūšies, patys suraskite. Jei kurio uždavinio neįveiksite, jo atsakymą rasite kitame "Eglutės" numeryje.

1. Vytukas, padalijęs 12 pusiau, gavo 7. Kaip jis tai padarė? (2 taškai).

2. Baniutė iš 20 atėmus 22 gavo 88. Kaip ji tatai padarė? (2 t.).

3. Kaip tais pačiais šešiais skaitmenimis Šarūnas parašo 100? (3 t.).

4. Parašyti skaičių: 11 tūkstančių, 11 šimtų 11. (2 t.).

5. Iš devynženklio skaičiaus 111333777 išbraukti penkis skaitmenis, kad likusio keturženklio skaičiaus skaitmenų suma būtų 12. Kuriuos skaitmenis reikia išbraukti? (1 t.).

6. Skaičių 666 perskaityti skaičiumi pusantro karto už jį didesniu. (1 t.).

7. Pintinėje buvo penki kiaušiniai. Petrukas juos padalino penkiems asmenims taip, kad kiekvienas gavo po kiaušinį ir vienas kiaušinis liko pintinėje. Kaip jis tai padarė? (2 t.).

8. Į mišką ėjo du tėvai ir du sūnūs. Pakelyje jie nušovė 3 kiškius. Namų kiekvienas parsinešė po kiškį. Kaip tai atsitiko? (3 t.).

9. Ūkininkė atnešė į miestą parduoti pilną pintinę obuolių. Pirmajai pirkėjai ji pardavė pusę visų obuolių ir dar pusę vieno obuolio. Antrajai pirkėjai pusę likusiųjų ir dar pusę obuolio. Trečiajai pirkėjai vėl pusę likusiųjų obuolių ir dar pusę vieno obuolio. Ketvirtajai pirkėjai vėl pardavė pusę likusiųjų ir dar pusę obuolio. Tada ūkininkei liko vienas neparduotas obuolys. Kiek ūkininkė buvo atnešusi į miestą obuolių?

Nors šis uždavinys atrodo nevisai gyvenimiškas, bet jis įdomus ir išsprendžiamas. (10 taškų).

10. Iš kiek reikia padauginti skaičių 12345679, kad gautume skaičių išreikštą: a) vienetukais, b) dvejetukais, c) trejetukais, d) ketvetukais, e) penketukais, f)

šešiatukais, g) septintukais, h) aštuntukais, i) devintukais? (Kiekvieno skaičiaus surašymas vertinamas 2 t.).

11. Kuriuos skaičius gausime padauginę 37 iš 3 ir jų kartotinių (6, 9, 12, 15, 18, 21 ir t. t. iki 99). (5 taškai).

12. Vienaženklis skaičius (nuo 1 iki 9) surašyti į kvadrato 9 langelius taip, kad skaičiai sudėti gulsčiai, stačiai ir įstrižai duotų sumos po 15. (4 t.).

13. Skaičius nuo 1 iki 25 surašyti į kvadrato 25 langelius taip, kad skaičiai sudėti gulsčiai, stačiai ir įstrižai sumos duotų po 65:

Sprendėjas gali uždirbti 25 taškus!

14. Skaičius nuo 1 iki 49 surašę į 49 kvadrato langelius, kaip parodyta, dėdami gulsčiai, stačiai ir įstrižai, vis gausime po 175. Patikrinkime!

1	10	26	21	30	39	48
16	32	41	43	3	12	28
45	5	14	23	18	34	36
25	20	29	38	47	7	9
40	49	2	11	27	13	31
13	22	17	33	42	44	4
35	37	46	6	8	29	19

Lietuvių Kultūros Instituto Pirmininkas — “Eglutės”
Leidėjas Kun. PRANAS M. JURAS už nuopelnus Kat. Baž-
nyčiai ir Lietuvių tautai Jo Šventenybės Popiežiaus Pijaus
XII yra pakeltas į Monsinjorus - Prelatus.

“Eglutė” nuoširdžiai sveikina Prel. P. M. Jurą ir linki
dar ilgus metus nenuilstamai dirbti lietuvių kultūros ugdy-
mo darbą.

Atsakykite į šiuos klausimus

1. Kaip vadinasi ažuolo vaisiai ir kam jie tinka?
2. Kokie ažuolo lapai: lygūs, dantyti ar karpyti?
3. Ar ažuolo mediena: kieta ar minkšta?
5. Kuris Lietuvos miestas turi ažuolų parką?
6. Kurie laukiniai gyvuliai yra panašiausi į briedžius?
7. Į ką panašios briedžio kojos: į karvės ar arklio?
8. Kuo briedžiai minta?
9. Kaip briedis ginasi nuo priešų?
Kiekvienas geras atsakymas vertinamas 1 tašku.

UŽDAVINIO SPRENDIMAS

“Eglutės” nr. 4 duoto uždavinio sprendi-
mą matote šiame paveikslėlyje.

AUKOS “EGLUTEI”

“Eglutei” aukojo:

Po \$5:

Kun. N. Pakalnis, Brooklyn, N. Y.
Kun. J. Prunskis, Chicago, Ill.

Po \$4:

Mother N. Immaculata, Baltimore, Md.

Po \$2:

Prel. Ambotas, Hartford, Conn.
Kun. J. J. Valantiejus, Waterbury, Conn.
Kun. Pr. Virmauskas, So. Boston, Mass.
V. Paulauskas, Lawrence, Mass.
A. Strazdas, Hartford, Conn.
Kun. J. Albavičius, Cicero, Ill.
E. Tamasonis, Chicago, Ill.
A. B. A. Tasimaitės, Willow Spring, Ill.
Nijolė Masaitis, Cicero, Ill.
Sisters of St. Casimir, Providence, R. I.
Sisters of St. Francis, Elizabeth, N. J.
Už aukas tikrai nuoširdžiai dėkojame.

“EGLUTĖS” Administracija

*

— Ko verki, Adomėli? — klausia senelis.

— Mane Igniukas nuskriau-
dė, — atsako.

— O ką jis tau padarė?

— Aš norėjau jam suduoti
kumščiu, o jis pasilenkė, ir aš su-
daviau į sieną.

*

Atspausdinta naujausia virimo knyga

“TAUPIOJI VIRĖJA”

Knygoje daug žinių, kaip maistą pasi-
rinkti ir kaip virti ir kepti. Yra platus sky-
rius, kaip pagaminti ir paruošti įvairius už-
kandžius.

Idomūs skyriai apie sriubas, mėsos ir pas-
ninko valgių gaminimą. O kepimo skyriuje
galėsit rasti labai naujų, niekur nematytų
ir neragautų pyragų ir keikų.

Knygoje yra 300 įvairių valgių receptų
ir daug naudingų patarimų namų šeimini-
kėms. Kaina \$2.00.

Galite gauti “Eglutės” administracijoje.
P. O. Box 22, Brockton 68, Mass.

